

PM 2008:5 RIII (Dnr 303-3994/2007)

Kemikalieinspektionens redovisning av regeringsuppdrag om fosfater i konsumenttillgängliga maskindiskmedel

Remiss från Miljödepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen från Miljödepartementet överlämnas och åberopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Stockholms stad har fått Kemikalieinspektionens redovisning av regeringsuppdrag om fosfater i konsumenttillgängliga maskindiskmedel på remiss från Miljödepartementet. Remisstiden sträcker sig till och med den 7 januari 2008.

Regeringen gav den 26 april 2007 Kemikalieinspektionen i uppdrag att senast den 7 september 2007 presentera förslag till nationell reglering av fosfater i maskindiskmedel för konsumenters enskilda bruk. Regeringen har i uppdraget uttalat att det krävs ytterligare åtgärder som syftar till att minska fosforhalterna i många vattenmiljöer för att uppnå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*.

Kemikalieinspektionen har i ett tidigare regeringsuppdrag utrett frågan om förbud mot fosfater i tvätt- och rengöringsmedel och föreslagit att ett användningsförbud införs för fosfathaltiga tvätt- och maskindiskmedel i fastigheter med enskilt avlopp.

Fosforhalterna i fosfatinnehållande maskindiskmedel varierar mellan 3,5-12 % fosfor. Uppskattningsvis skulle ett förbud mot fosfater i maskindiskmedel, uttryckt med en haltgräns på 0,5 % fosfor, medföra en minskning av fosforutsläppen i Sverige med cirka 20 ton per år. Med en haltgräns på 6 % fosfor uppskattas motsvarande minskning som mest bli 10 ton per år.

Ett förbud med en haltgräns på 0,5 % fosfor i maskindiskmedel kommer att minska utsläppen från de enskilda avloppen i högre grad än en begränsning med en haltgräns på 6 % fosfor, och därmed bidra till vissa synliga lokala effekter. Den lägre haltgränsen ger också större möjligheter att nå regeringens miljö kvalitetsmål till år 2010 samt större möjligheter att motivera andra länder runt Östersjön att införa liknande regleringar. Kemikalieinspektionen rekommenderar därför, inom de givna ramarna för uppdraget, ett förbud mot att använda fosfater i maskindiskmedel för konsumentbruk uttryckt med den lägre haltgränsen på 0,5 % fosfor.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt Stockholm Vatten AB. Stadsledningskontoret har avstått från att svara på remissen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekar att då Stockholms stad har få enskilda avlopp och praktiskt taget allt avloppsvatten renas blir den miljömässiga vinsten för

recipienten, i detta fall Saltsjön och Östersjön, liten eller försumbar vid ett förbud vad avser fosfater i maskindiskmedel. Förbudet kan sannolikt ge en avlastning av vattenrecipienter som belastas av utsläpp från enskilda avlopp. Det kan därför i ett nationellt perspektiv vara motiverat att införa ett förbud mot användning av fosfor i maskindiskmedel i enlighet med Kemikalieinspektionens förslag

Stockholm Vatten AB avstår från att ta ställning till förslaget.

Mina synpunkter

Riktlinjer för Stockholms vattenarbete finns i det av kommunfullmäktige antagna Vattenprogrammet. Stockholms nya miljöprogram innehåller ett mål att staden skall verka för att totalfosforhalten i stadens sjöar minskar under de kommande fyra åren. Ytvattnets innehåll av fosfor har minskat betydligt över tiden främst tack vare ökad reningsgrad i avloppsreningsverken. Enligt en studie över fosforflödena i Stockholm beräknades att av det totala inflödet på 750 ton/år tillförs genom konsumtionen av livsmedel och användningen av fosfatrika rengöringsmedel.

Miljöförvaltningen bedömer att den uppskattade tillförseln av fosfor från maskindiskmedel är i Stockholm förhållandevis liten och att konsumtionen av Coladrycker (som också innehåller fosfater), utgör ett problem i samma storleksordning.

Den fosfor som tillförs reningsverken renas till en utsläppsnivå om max 0,3 mg fosfor/l utsläppt vatten. Normalt är dock halten i det utsläppta vattnet 0,15 mg/l. Den föreslagna regleringen kan hjälpa till att avlasta recipienter från tillförsel från enskilda avlopp. I Stockholm är de enskilda avloppen få till antalet men i ett nationellt perspektiv kan det vara motiverat att införa ett förbud mot användning av fosfor i maskindiskmedel i enlighet med Kemikalieinspektionens förslag.

Jag tillstyrker liksom miljö- och hälsoskydds nämnden Kemikalieinspektionens förslag om en gräns om 0,5 procent fosfor. De båda författningalternativen med en gräns om 6 % respektive 0,5 % fosfor står inte i motsats till varandra. Ingenting hindrar att den högre gränsen först införs och att den lägre införs en bestämd tidpunkt senare i samma författning.

Jag vill särskilt lyfta fram miljöförvaltningens påpekande att de miljömässiga vinsterna av minskad fosforanvändning kan bli begränsade eller t.o.m. negativa om fosfors funktion som mjukgörare ersätts av andra medel som har större miljöpåverkan. Om Kemikalieinspektionens förslag genomförs krävs därför en fortlöpande uppföljning av regelförändringen.

I övrigt vill jag hänvisa till miljö- och hälsoskydds nämndens remissvar.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen från Miljödepartementet överlämnas och åberopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 5 december 2007

ULLA HAMILTON

Bilaga

Sammanfattning av Kemikalieinspektionens redovisning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Stockholms stad har fått Kemikalieinspektionens redovisning av regeringsuppdrag om fosfater i konsumenttillgängliga maskindiskmedel på remiss från Miljödepartementet. Remisstiden sträcker sig till och med den 7 januari 2008.

Regeringen gav den 26 april 2007 Kemikalieinspektionen i uppdrag att senast den 7 september presentera förslag till nationell reglering av fosfater i maskindiskmedel för konsumenters enskilda bruk. Regeringen har i uppdraget uttalat att det krävs ytterligare åtgärder som syftar till att minska fosforhalterna i många vattenmiljöer för att uppnå miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*.

Kemikalieinspektionen har i ett tidigare regeringsuppdrag utrett frågan om förbud mot fosfater i tvätt- och rengöringsmedel och föreslagit att ett användningsförbud införs för fosfathaltiga tvätt- och maskindiskmedel i fastigheter med enskilt avlopp.

Fosforhalterna i fosfatinnehållande maskindiskmedel varierar mellan 3,5-12 % fosfor. Uppskattningsvis skulle ett förbud mot fosfater i maskindiskmedel, uttryckt med en haltgräns på 0,5 % fosfor, medföra en minskning av fosforutsläppen i Sverige med cirka 20 ton per år. Med en haltgräns på 6 % fosfor uppskattas motsvarande minskning som mest bli 10 ton per år.

Ett förbud med en haltgräns på 0,5 % fosfor i maskindiskmedel kommer att minska utsläppen från de enskilda avloppen i högre grad än en begränsning med en haltgräns på 6 % fosfor, och därmed bidra till vissa synliga lokala effekter. Den lägre haltgränsen ger också större möjligheter att nå regeringens miljökvalitetsmål till år 2010 samt större möjligheter att motivera andra länder runt Östersjön att införa liknande regleringar. Kemikalieinspektionen rekommenderar därför, inom de givna ramarna för uppdraget, ett förbud mot att använda fosfater i maskindiskmedel för konsumentbruk uttryckt med den lägre haltgränsen på 0,5 % fosfor.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt Stockholm Vatten AB. Stadsledningskontoret har avstått från att svara på remissen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2007 enligt förvaltningens förslag att tillstyrka Kemikalieinspektionens förslag med den lägre halten 0,5 % fosfor.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen genomförde i slutet av 1990-talet i samarbete med Kungliga Tekniska Högskolan, KTH, ett forskningsprojekt om fosforflöden i Stockholm. De fosforflöden som identifierades som de viktigaste av det totala inflödet på 750 ton/år var konsumtionen av livsmedel samt användningen av fosfatrika rengöringsmedel. I studien beräknades livsmedelskonsumtionen tillföra 388 ton/år fosfor till avloppet och användningen av tvätt- och rengöringsmedel till 174 ton/år. Ingen separat redovisning av fosfor i maskindiskmedel gjordes. Maskindiskmedlen torde bara utgöra en liten andel fosfaterna från tvätt- och rengöringsmedel. T.ex. utgör konsumtionen av Cola-drycker (som också innehåller fosfater), ett problem i samma storleksordning.

I Kemikalieinspektionens rapport anges att innehållet av fosfor i den mängd maskindiskmedel som såldes för enskilt bruk i Sverige år 2006 upp gick till 527 ton fosfor. Ett vanligen

använt överslag för att extrapolera Sverigesiffror till dito för Stockholm är att dividera den förra med en faktor 10. Detta skulle betyda att i runda tal 50 ton fosfor/år tillförs Stockholm med maskindiskmedel varje år, d v s ca 7 % av det totala inflödet (notera att jämförelsen görs mellan olika år och bör därför endast ses som ett räkneexempel).

I Stockholm leds i huvudsak allt avloppsvatten till avloppsreningsverk med högeffektiv avloppsrening, 98-99 % avskiljning av fosfor. Utsläppt mängd till Saltsjön ligger i storleksordningen 15 ton/år. Dessutom är reningsprocessen utformad så, att den kan ta hand om stora kvantiteter fosfor utan att halten av fosfor i det utsläppta vattnet ökar. Under den senaste tioårsperioden har inkommande halt fosfor ökat med ca 50 %, främst beroende på att vattenkonsumtionen minskat till följd av snålspolande toaletter m m. Trots det har fosforhalt i utgående vatten kunnat bibehållas eller t o m minska. Stockholm Vatten tillämpar en utsläppsnivå om max 0,3 mg fosfor/l utsläppt vatten. Normalt är dock halten i det utsläppta vattnet 0,15 mg/l. Eftersom Stockholms stad har få enskilda avlopp och partiskt taget allt avloppsvatten renas blir därför den miljömässiga vinsten för recipienten, i detta fall Saltsjön och Östersjön, liten eller försumbar vid ett förbud vad avser utsläppen av fosfor inom Stockholms kommun.

Däremot kan förbudet sannolikt ge en avlastning av vattenrecipienter som belastas av utsläpp från enskilda avlopp. Det kan därför i ett nationellt perspektiv vara motiverat att införa ett förbud mot användning av fosfor i maskindiskmedel i enlighet med Kemikalieinspektionens förslag. I Stockholm finns endast ett fåtal enskilda avlopp, ca 200 st, varav ett 50-tal som är anslutna till permanentboende där diskmaskin kan tänkas förekomma. Därför beräknas miljövinsten även i detta fall vara försumbar för vattenrecipienterna i staden.

De båda författningalternativen med en gräns om 6 % respektive 0,5 % fosfor står inte i motsats till varandra. Ingenting hindrar att den högre gränsen först införs och att den lägre införs en bestämd tidpunkt senare i samma författning. Förvaltningen kan godta en sådan reglering.

Förvaltningen vill samtidigt påpeka att de miljömässiga vinsterna av minskad fosforanvändning kan bli begränsade eller t o m negativa om fosfors funktion som mjukgörare ersätts av andra medel som har större miljöpåverkan. Om Kemikalieinspektionens förslag genomförs krävs därför en fortlopande uppföljning av regelförändringen.

Stockholm Vatten AB

Stockholm Vattens bolagslednings utlåtande daterat den 22 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Vatten AB har tagit del av remissen från Kemikalieinspektionen: Fosfater i konsumenttillgängliga maskindiskmedel, Rapport från ett regeringsuppdrag.

Stockholm Vatten avstår från att ta ställning till förslaget men vill påpeka att om fosfater i maskindiskmedel byts ut mot andra avhårdare så är det viktigt att dessa kan brytas ned biologiskt i reningsverken, eller är helt ofarliga ur miljösynpunkt.